

Ernstige psychiatrische stoornissen en agressie:
slachtoffer en dader tegelijk

Patiënten met ernstige psychiatrische stoornissen vertonen vaker agressief en gewelddadig gedrag, maar zijn daar zelf ook vaker slachtoffer van. Omdat men in de ggz nog onvoldoende rekening hiermee lijkt te houden, deden Hodgins e.a. (2007) een poging om meer duidelijkheid te verschaffen. Zij analyseerden daartoe de medische en justitiële gegevens van 205 opgenomen Britse patiënten met als primaire diagnose schizofrenie, schizoaffectieve stoornis, bipolaire stoornis, ernstige depressieve stoornis of psychotische stoornis door een middel. De resultaten van deze groep vergeleken zij met die van 1410 ambulante patiënten met schizofrenie uit de *Clinical Antipsychotic Trials of Intervention Effectiveness* (CATIE-studie) in de vs, die van 170 ambulante forensische patiënten uit een Engelse studie en die van 205 opgenomen patiënten met schizofrenie of schizoaffectieve stoornis in de vs.

Hieruit bleek dat de opgenomen patiënten, zowel in Engeland als in de vs, hoger scoorden op agressief gedrag en geweldsdelicten dan ambulante patiënten in beide landen. Volgens de onderzoekers zou dit verschil gedeeltelijk verklaard kunnen worden door een hogere prevalentie van gedragsproblemen in de kindertijd bij opgenomen patiënten.

Deze hypothese lijkt weersproken te worden door de resultaten van een Nederlands onderzoek onder forensische patiënten (Hornsveld e.a. 2004) waarbij juist de ambulante patiënten meer vijandig en agressief gedrag rapporteerden. Als mogelijke verklaring hiervoor wijzen deze auteurs erop dat ambulante patiënten niet in een gestructureerde en gecontroleerde omgeving verkeren, zodat agressief gedrag vaker toegelaten of bekrachtigd wordt. Bovendien bleek dat het risico om slachtoffer te worden van geweld toeneemt als de patiënt zelf ook agressief gedrag vertoont.

De onderzoeksresultaten van Hodgins e.a.

tonen hoge prevalentiecijfers in Engeland: van de klinische patiënten had respectievelijk 49% van de mannen en 39% van de vrouwen zich in de afgelopen zes maanden gewelddadig gedragen. Echter, van de mannelijke patiënten werd in diezelfde periode 57% slachtoffer van een delict en 48% van de vrouwelijke. Hodgins e.a. verkregen deze gegevens deels rechtstreeks van de patiënt zelf (in een interview). Het valt te betwijfelen of bij deze patiëntenpopulatie de anamnese altijd even betrouwbaar is.

De resultaten wijzen erop dat er een overlap is tussen de problematiek van patiënten met schizofrenie en degenen met antisociaal gedrag dan wel een antisociale persoonlijkheidsstoornis. De kracht van dit artikel is dat er op duidelijke wijze aandacht wordt gevraagd voor deze moeilijke behandelbare groep patiënten, gevangen in een cirkel van ernstige psychiatrische aandoeningen, middelenmisbruik, agressie en slechte sociaaleconomische omstandigheden. Behandelaars hebben vaak te weinig oog hiervoor zodat patiënten, volgens de auteurs, regelmatig te gemakkelijk in het forensische circuit terechtkomen.

Het artikel roept ook vragen op. Zo kan men zich afvragen of er bij patiënten met schizofrenie die voor hun 15de jaar al een gedragsstoornis vertoonden, ook niet de diagnose antisociale persoonlijkheidsstoornis had moeten worden gesteld. Ook blijft onduidelijk hoe groot de invloed is van het opgenomen zijn op de onderlinge agressie tussen patiënten.

LITERATUUR

- Hodgins, S., Alderton, J., Cree, A., e.a. (2007). Crime among severely mentally ill patients requiring hospitalisation. *The British Journal of Psychiatry*, 191, 343-350.
- Hornsveld, R.H.J., van Dam-Baggen, C.M.J., Lammers, S.M.M., e.a. (2004). Forensisch psychiatrische patiënten met geweldsdelicten: persoonlijkheidskenmerken en gedrag. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 46, 133-143.

AUTEURS

K. VAN TUIJL is als arts in opleiding tot psychiater verbonden aan het Psychiatrisch Ziekenhuis GGZ Westelijk Noord-Brabant, Bergen op Zoom.

M.M. THUNNISSEN is als psychiater en A-opleider werkzaam bij Psychiatrisch Ziekenhuis GGZ Westelijk Noord-Brabant, Bergen op Zoom.

Correspondentieadres: dr. M.M. Thunnissen, GGZ Westelijk Noord-Brabant, afdeling Opleiding en Volwassenen, Postbus 371, 4600 AJ Bergen op Zoom.

E-mail: m.thunn@xs4all.nl.

*Het publieke imago van psychologen,
psychotherapeuten en psychiaters*

Het imago van ggz-professionals zoals psychologen, psychotherapeuten en psychiaters heeft invloed op de aantrekkelijkheid van deze beroepen voor jonge mensen, op verwijzingspatronen vanuit de eerste lijn naar de ggz en kan een drempel vormen bij het hulp zoeken voor psychiatrische problemen. Von Sydow (2007) actualiseerde een eerder systematisch overzicht hierover (Von Sydow & Reimer 1998; 60 publicaties over de periode 1948-1995) met 43 nieuwe Engels- of Duitstalige artikelen.

Uit die publicaties werden gegevens over de gepercipieerde sociale status van ggz-professionals geëxtraheerd, over het imago van hun activiteiten en klinische expertise, hun sekse en fysieke verschijning, hun werksituatie, persoonlijkheid en sociale interacties (vooral die tussen therapeuten en cliënten). Tevens keek Von Sydow naar verschillen in de beleving afhankelijk van bijvoorbeeld geslacht, sociale status of persoonlijke ervaring van de bevraagde personen.

Het publiek blijkt onderscheid te maken tussen een stereotype van de (somatische) arts en dat van de ggz-professional. Hoewel de ggz-professionals in meerderheid vrouwen zijn, is het stereotiepe beeld mannelijk: een soort Sigmund Freud met de patiënt op de bank. Bij de inhoud van de therapie denkt men eveneens aan de psychoana-

lyse. De perceptie van de persoonlijkheid en de interacties van ggz-professionals is dan weer uiteenlopend. Naast idealiserende aspecten (intelligent, warm, begrijpende ouderfiguur) zijn er ook uitgesproken negatieve aspecten aan het publieke imago van ggz-professionals (zij zouden zelf problemen hebben, gevaarlijk en manipulerend zijn en hun cliënten misbruiken).

In de discussie gaat de auteur in op de verhouding tussen het imago en een aantal realiteitsgegevens (bijvoorbeeld over seksueel grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van patiënten). Ze formuleert een aantal, soms wat naïef aandoende, remedies om het publieke imago van de ggz-professionals te verbeteren: versterken van de communicatie met de media, het benadrukken van *evidence-based* interventies en het opvoeren van meer positieve, sympathieke rolmodellen in films. De auteur onderstreept ook het belang van een betere samenwerking tussen de verschillende ggz-beroepen. Zij bekritiseert kwaliteit en representativiteit van de beschikbare studies en wijst op de noodzaak van goede inhoudelijke analyse van de gegevens.

Hoewel het thema van dit artikel belangrijk en klinisch relevant is, valt dit systematisch onderzoek toch tegen. Doordat de vraagstelling onvoldoende afgebakend is, wordt heteroog onderzoek besproken, waarbij bijvoorbeeld de bevraagde groepen te veel van elkaar verschillen. Daarnaast wordt het geïncludeerde onderzoek onvoldoende op kwaliteit getoetst. Een duidelijker, minder brede vraagstelling (bijvoorbeeld: wat is het imago van psychiaters bij medische studenten?) zou een beperkter aantal artikelen hebben opgeleverd, maar misschien meer bruikbare resultaten. Ten slotte zou een verwijzing naar onderzoek over realistische mogelijkheden tot imagoverbetering, bijvoorbeeld bij geneeskundestudenten, niet mogen ontbreken.

LITERATUUR

- Von Sydow, K., & Reimer, C. (1998). Attitudes towards psychotherapists, psychologists, psychiatrists, and psychoanalysts. A meta-content analysis of 60 studies published between 1948 and 1995. *American Journal of Psychotherapy*, 52, 463-488.
- Von Sydow, K. (2007). Das Image von Psychologen, Psychotherapeuten und Psychiatern in der Öffentlichkeit. *Psychotherapeut*, 52, 322-333.

AUTEURS

P. HAAKE is psychiater aan het UPC KU Leuven, Campus Sint-Jozef Kortenberg.

G. PIETERS is psychiater aan het UPC KU Leuven, Campus Sint-Jozef Kortenberg.

Correspondentieadres: dr. P. Haake, UPC KU Leuven, Campus Sint-Jozef Kortenberg, afdeling Gedragstherapie, Leuvensesteenweg 517, 3070 Kortenberg, België.

E-mail: philip.haake@uc-kortenberg.be.